

EGY AVARKORI SÁRKÁNYÁBRÁZOLÁSRÓL

GRÓF PÉTER

(Visegrád, Mátyás Király Múzeum)

A népvándorláskori-avar állatszimbolika keveréklényei között a sárkánynak az avar művészetben történő megjelenésével a 20-as 30-as években már Fettich Nándor és Csallány Gábor is foglalkozott.¹ Tanulmányaikban a későavar öntött veretek egyes állatábrázolásain véltek sárkányokat felfedezni, bár véleményem szerint – elsősorban Csallány dolgozatában – nem mindig meggyőzően.²

A jelen dolgozat tárgyát képező sárkányábrázolás, amely mind időben, mind megformálásban és technikai kivitelében eltér a Fettich és Csallány által bemutatott példáktól, az abonyi avarkori temető 292. sírjában került elő. A sírmező 361 temetkezését a Magyar Nemzeti Múzeum megbízásából Éber László majd Márton Lajos tárta fel 1900 és 1906 között. Az ásatás eredményeit és a szebb leleteket az Archaeológiai Értesítő hasábjain tették közzé.³

A kérdéses sírjvéget tartalmazó sír leletei a következők: (1. kép)

1. lemezes testű bronz csat, ívelt oldalú csatfejjel
2. ezüstözött bronz, négyzet alakú övveret, közepén kerek, rovátkolt keretben két üvegbetét, a veret négy sarkában félgömbfejes felerősítő szegecs
- 3-8. 6 db ugyanilyen technikájú övdísz ékkődíszítés nélkül
9. kettős lemezből álló szegélyléccel ellátott félkörös végződésű ezüst nagyszíjvég, enyhén ívelt oldallal, szíj felőli végén rovátkolt szalagdísszel és két szegecslyukkal. Az előlapon bekarcolt sárkányábrázolás.

A sírhoz tartozott még egy négyzögletes vascsat és egy vaskés, amelyek elkallódtak.

A feltárásról csak egy vázlat készült, ezért a sír pontos helyét a temetőn belül nehéz lokalizálni. Az avar koron ill. a sírmezőn belüli datálást csak az övdíszek és környező temetkezések leleteinek tipológiai vizsgálata alapján kísérelhetjük meg. A 292. sír kőbetétes díszítése, a sírjvég oldalléces megoldása és a környező sírok lemezes veretei a 670. utáni ún. középvavar korszakra utalnak. A szíj felőli végződés bordázott szalagdíszre a kora avarkorban is megtalálható, de az abonyi példány alattányi⁴, jános-

¹ Fettich Nándor 1923-26. 157-172.

² Csallány Gábor 1933-34. 227. LXVII. tábla

³ Éber László 1901. 289-301. Éber László 1902. 241-263. Márton Lajos 1904. 308-318 Márton Lajos 1906. 31-37. Gróf Péter 1982.

⁴ Kovrig Ilona 1963. 98. sír XLVII. tábla, 8-15. 226. sír L. tábla 6-14.

hidai⁵ és cikói⁶ párhuzamai is megerősítik a 670. utáni keltezőt. A cikói 51. sír nagyszíjvégének előlapján bekarcolt szalagfonat, nap /?/ és hold /?/ ábrázolás látható, amelyhez hasonló díszítést a kabai ezüst lemezes nagyszíjvégen is láthatunk.⁷ A kabai lelet publikációjának illusztrációiból nem derül ki, volt-e a nagyszíjvégnek oldalléce vagy sem, mivel ez a megoldás elsősorban a VII. század második felére jellemző.⁸ A kabai temetkezés idejét Csallány Dezső a 610-640-es évekre teszi, amelyet a sírban levő nagygömbös fülbevaló és a hosszúfűlű kengyel is megerősít, bár ezen tárgytipusok néhány évtizedes továbbélését nem zárhatjuk ki.⁹

Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy az abonyi temető 292. sírja a 670. utáni évekre keltezhető, s a IX. század elejéig használt köznépi sírmező legkorábbi sírjai közé tartozik.

Az elmúlt évtizedekben az abonyi leletekre többször hivatkoztak, sőt a 292. sírt újból le is közzölték, de csak megfelelő restaurálás és alapos vizsgálat után lehetett felfedezni az előlapon levő szíjszorító felé néző sárkány képét.¹⁰ (2. kép)

A tátott szájából hegyes nyelv lóg ki, fején felül két szarva vagy taraja van, alul szakállra emlékeztető ívelt, hegyesedő nyúlványokat láthatunk, ugyanilyenek ágaznak ki a kigyószerűen csavarodó test törzseéből és a 3 alsó végtagból /?/ is. A test külső és belső vonalait sűrű zegzug vonallal jelölték, a testvonalon belül poncolt pontozással díszítették. A körvonalakat himbavasra emlékeztető, élben végződő szerszámmal rovátkolták. Az állat feje mögött – testvonalon belül – egy ugyanilyen technikával készült kis állat, sárkány /?/ látható, fejfelé a szíjvég egyenes végződése felé.

A sárkánnyal kapcsolatos hiedelmek mind az öt kontinens népeinél megtalálhatók az ókortól napjainkig, amint erre a néprajzkutatók, elsősorban Róheim Géza is számos bizonyítékot szolgáltat adatgazdag, térben és időben nagy egységeket átfogó cikkében, amelyet a népvándorláskori állatszimbólika szempontjából nem árt óvatosan kezelni.¹¹

Egy avar harcos övén levő sárkányábrázolás esetében vizsgálódásainkat a kínai, az iráni és az általuk erősen befolyásolt közép- és belső-ázsiai nomád népek hitvilágának körében célszerű folytatni. A kereszténységben a sárkány egyértelműen a Gonosz, a Bűn jelképe. A sárkány hitvilágbéli megjelenését a vallástörténeti kutatás viszonylag későre, az ókori keleti birodalmak létrejöttének kezdetére teszi, összefüggésbe hozva a sárkány általános termékenységsszimbólum voltát az öntözéses gazdálkodással. A görög-római vallás sárkányképzetével most nem foglalkozhatunk, bár a görög művészetnek a szkíta állatstílusra gyakorolt hatása szempontjából indokolt lenne.

⁵ Erdélyi István 1958. 16. sír X. tábla 1-5. 125. sír XXVII. tábla 18-26.

⁶ Somogyi Péter 1984. 51. sír 5. tábla 1-3.

⁷ A cikói 51. sír nagyszíjvégének díszítése az abonyihoz hasonlóan zegzug vonallal történt, mint ezt Somogyi Péter szíves szóbeli közléséből tudom.

⁸ Csallány Dezső 1963. 1. kép 2., 2.kép 1-1a.

⁹ A kabai szíjvéghez igen közeli díszítésű cikói nagyszíjvég a Somogyi Péter által is középvárnak meghatározott 51. sírből került elő, amely szintén nem zárja ki a kabai lelet későbbre datálásának lehetőségét.

¹⁰ Marosi Arnold-Fettich Nándor 1936. 72. 29. kép

¹¹ Róheim Géza 1911. 129-142., 193-209.

A sárkány formai megjelenésében – a griffhez hasonlóan – keveréklény. A legjellemzőbb kígyószerű test mellett számos állat: hal, párdúc, oroszlán, kecske, kutya, farkas, ragadozó madarak stb. egy-egy szignifikáns testrészéből állhat. A sárkány által hordozott jelképek, tulajdonságok közül számos megtalálható a kínai, az iráni, az ázsiai török népek és a germánok hitvilágában is. Ilyenek az emberré ill. más állattá történő átváltozás képessége, a kincsőrző és a tudást, a bölcsességet hordozó szerep. Ezekre mind a iráni, mind a kínai sárkányképzetek körében, de az ún. Verses Edda által megörökített ógermán Szigurd vagy Szigfrid mondában is találunk példát. Szintén több helyen megtalálható a sárkány totemisztikus lényből hatalmi szimbólummá válása is. Kínában a Han-dinasztia óta, Iránban Sasanida kortól vált a császári ill. az uralkodói hatalom szimbólumává. Dzsingiz és Batu kánt sárkányos tegezettel és fjtartóval jelenítették meg egy XVIII. századi kínai ábrázoláson; kérdés, hogy az Aranyhorda korában is uralkodói jelkép volt a sárkány, vagy a kialakult kínai hagyomány megnyilvánulásával állunk szemben. (3. kép)¹² A sárkánykultusz legmélyebben a kínai hitvilágban jelenik meg. Az említett hatalmi jelkép-szerepen túl a nagyszámú sárkány különböző princípiumok hordozója. Eredetileg tengeristen, az állatok királya és teremtője, majd az istenek országának őrzője, kocsijukat húzó, kincset őrző csodás lény, a keleti égtáj és a tavasz mítikus állata, a férfi (jang) pozitív, életet, fényt, tudást jelentő princípium jelképe, a női (jin) negatív princípiummal szemben. Több formában ábrázolták, de jellemző a kígyószerű test, a 4 láb, a hegyes fark, tátott száj, fogak, kilógó nyelv, a fejen szarvak ill. taraj – néha a hátán végig látható –, hegyes fül, a száj alatt szakáll, esetenként szárnyak. Szerepelt kerámián, fémtárgyakon, képeken, domborműveken és igen nagy számban selymeken. (4. kép 1.)

Tulajdonságaiból, funkcióiból adódóan nem gonosz, hanem hatalmas és jószágos természetfeletti lény, amelyet nem lehet, nem is érdemes legyőzni, helyette ki kell engesztelni a rossztól, elemi csapásoktól stb. való védelem érdekében.¹³

A közép-ázsiai térség népeinek hitére, kultúrájára – Kína mellett – az iráni Sasanida királyság gyakorolt jelentős hatást. A perzsa zoroasztrianus vallás dualizmusa, a Jó és a Rossz állandó harca rányomta bélyegét a sárkánnyal kapcsolatos hiedelmekre is. A szemurv vagy szimurg kutyafejű, kutya- vagy oroszlánlábú, halpikkelyes testű, kétszárnyú, pávafarkú csodás keveréklény, a víz és levegő ura fontos szerepet tölt be az iráni hitvilágban és irodalomban. Lehet ártó, gonosz és lehet jó, segítő, a legfőbb tudás letéteményese. Firdauszi művében, a Királyok Könyvében a szemurv mellett egy másfajta, akár a magyar és európai népmesevilágban is ismert sárkánytípus is szerepel, amely egy forrás felett él, azt őrzi, s a szomszédos város lakói minden éjjel öt ökröt visznek a szörnyetegnek életükért cserébe.¹⁴

A (páva)sárkány hatalmi szimbólumként és rontáselűző jelleggel szerepel a perzsa uralkodók hatalmas reliefjein, a vadászó király díszes ruháján. A legszebb példa erre II Khosrau Taq-e Bosztan-i emlékműve.¹⁵ A pávasárkányt textileken, fémedényeken jelenítették meg, jellegzetes gyöngysor keretben.

¹² G. A. Fjodorov-Davidov 1983. 61. kép Vásáry István 1986. 29., 83.

¹³ Miklós Pál 1973. 141-144.

¹⁴ Firdauszi, Királyok Könyve 1959. 42-43., 98-101., 272-274.

¹⁵ A.U. Pope 1967. Vol. VII. 165-166.

A nomádokhoz- türkökhöz, avarokhoz is – a kínai és az iráni sárkányábrázolások legnagyobb mértékben selymeken juthattak el. A selyemkereskedelem zömmel a kínai császárságot a Han-dinasztia óta a Belső-Közép-Ázsián és Iránon keresztül Bizánccal összekötő ún. Selyem Úton történt, amelynek ellenőrzése az érintettek számára alapvető gazdasági érdek volt. Az út fontos állomása Nyugat felé Kelet-Turkesztánban (ma Kína Hsin-chiang tartománya) a turfáni oázis. A kedvező földrajzi adottságokkal rendelkező terület a perzsa, kínai és nomád kulturális kapcsolatok ideális színterévé válhatott. A 6. századtól a türk kaganátus ellenőrizte a Selyem Út belső-közép-ázsiai szakaszát. A türkök nagymennyiségű selymet követeltek adóként Kínától, amit ők közvetítettek tovább Nyugat felé. A Tang-dinasztia első évtizedeiben a 7. század ötvenes éveiben Kína szétzúzza a nyugati türk kaganátust és kiterjeszti befolyását a Balhas tóig ill. Sogdiana egy részére is. A 670. utáni avar hullám megindulása összefüggésbe hozható a kínaiak nyugati expanziójával.¹⁶

Turfán vidékén Stein Aurél végzett régészeti kutatásokat Astana falu mellett, a turfáni előkelőségek sírjait tartalmazó temetőben. A bizánci és perzsa érmeikkel a 6. század második felére datált temetőben a halottakat, a kínaiaktól átvett szokással, selyembe burkolták. Az egyik sír halotti szemfedője gyöngysordíszes sasanida selyemből volt, kínai felirattal.¹⁷ Nyilvánvaló, hogy ugyanígy – türk közvetítéssel – kínai selymek is eljuthattak Nyugatra. A Tang-korban alakul ki az ún. „sárkány köntös” viselete a császári udvar körében, amely ruhadarab adóként vagy zsákmányként a nomádokhoz is eljuthatott.¹⁸ (5. kép 1.)

A sárkányábrázolásnak iráni fémtárgyakon az avarokhoz történő odakerülésének egyik lehetőségére két magyarországi középváros leletgyűjtés, a Bp.-Tihanyi téri temető 5. sírjában és a kiskőrös-vágóhídi temető 1. sírjában levő ezüst kelyhek feliratának megfejtési kísérlete hívta fel a figyelmet. A feliratokon szereplő pendzिकenti és buxarai hephthalita uralkodókat az 560-565-ös türk hadjárat döntötte meg. A türkökhöz hadizsákmányként került két ezüstkehely – más perzsa ezüstitárgyakhoz hasonlóan – több mint 100 év múlva a 2. avar hullám leletanyagával együtt jelentkezett a Kárpát-medencében.¹⁹ A türk támadást megelőző évtizedek szogdiai előkelőségeinek szemurv-val díszített és védett ruháit a pendzिकenti, afrasiabi freskókon láthatjuk. (6-7. kép)

Az abonyi sárkány formai jegyei a fej, a szarv- és szakállszerű nyúlványok és az alsó végtagok, a csavart test, a szárny hiánya vagy annak jelzésszerű megjelenítése inkább a kínai sárkánytípus felé utal, ehhez képest azonban erősen stilizált, s mind a rajz, mind a technika nomád, valószínűleg avar mester műve. Az avar férfi övén viselt sárkányos szíjvédő – középréteghez tartozó sírról lévén szó, hatalmi jelképről nem beszélhetünk – egyértelműen azt az óvó-védő szerepet töltötte be, ami a belsőázsiai sárkányképzetekben erőteljesebben jelentkezett.

¹⁶ A selyem meghatározó szerepére a kínai-türk kereskedelmi és háborús kapcsolatokra Ecsedy Ildikó 1979. 36-52., 78-164.

¹⁷ Stein Aurél 1928. II. 549-718. A turfáni viszonyokról és az astanai temetőről legutóbb összefoglalóan Benkő Mihály 1987-88. 169-200.

¹⁸ Horváth Tibor 1965. 8.

¹⁹ Harmatta János 1987-88. 144-152.

Az abonyi sárkányábrázolás – sajnos időben kissé távoli – párhuzama az 1. századi, baktriai öntött arany szíjvégen látható a Tillja Tepe-i leletből.²⁰

A sárkány tátott szájával a szíjszorító felé néz, csavart kígyószerű testtel, hegyes fülekkel /?/ és maga alá húzott lábakkal ábrázolták. (4. kép 2.)

Sárkányfejjel díszítették a koreai Silla királyság területén talált türk-avar típusokra emlékeztető, 7. századi egyenes pengéjű kard markolatgyűrűjét.²¹ (4. kép 3.) A sárkánnyal díszített kardok hatalmi jelkép szerepére és egész Euráziában történt elterjedésére László Gyula is felhívta a figyelmet, a – véleménye – szerint sárkányábrázolással díszített, prágai Szent István kard elemzésekor.²²

Megformálásában az abonyihoz hasonló sárkányt a Bolsije Tigani temető 24. sírjában levő ezüst, lemezes szíjvégen találunk, szárnyakkal ellátva. Ugyanezen sírban egy ovális övdíszben az iráni szemurv karcolt rajza szerepel. (4. kép 4.) A 8. század második felére keltezett temető türk fennhatóság alatt élő lakosságára díszítményeinek formakincsével kapcsolatosan, Halikov iráni és szogd hatásokat hangsúlyoz.²³

Az abonyi sárkányábrázoláshoz megformálásában és technikájában hasonló – jelen tudomásom szerint – a Kárpát-medence avar emlékanyagában nem ismert. Az eddigieken túli sajátossága az ábrázolásnak a sárkány testen belül levő kis sárkány /?/ motívuma. Kérdés, hogy a szkíta művészetből ismert nagyobb állat testen belüli kisebb állat képéről van-e szó, vagy egy vemhes állatról. Ez utóbbi megfelelne a sárkány termékenység-szimbólum voltának. Vemhes állat ábrázolást csak egy időben igen távoli, hallstatt kori disznót formáló lemezes fibuláról ismerek. (4. kép 5.)

A magyarországi népvándorláskori emlékanyag sárkányábrázolásainak eredeztetésével Fettich Nándoron és Csallány Gáboron kívül Felvinczi Takács Zoltán is foglalkozott. Nézete szerint az eurázsiai nomád állatstílus pontos kínai előképekre vezethető vissza és az egész művészeti stílus ihletőjének a kínai művészetet tartotta. Vele szemben inkább Supka Géza véleményével érthetünk egyet, aki nemcsak a „közép-ázsiai törökség” önálló művészeti képességét hangsúlyozta, hanem annak Kínára gyakorolt hatását is feltételezte.²⁴

Összefoglalóan a következőket szeretném megjegyezni:

- az abonyi temető 292. sírjának tárgyai a 670 utáni ún. középvavari kor elejének jellegzetes tárgytípusai közé sorolhatók
- feltételezésünk szerint a nagyszíjvég sárkányábrázolása a Közép-Ázsián keresztül közvetített belső-ázsiai, valószínűleg kínai előképekre vezethető vissza
- feltehetően rontáselűző, óvó-védő, babonás céllal szerepel az avar férfi övén, ez a funkció közismert a tárgyalt régió sárkányképzeteiben
- a szíjvég a Kárpát-medencében is készülhetett, de tulajdonosa vagy felmenői Közép-Ázsia térségében ismerkedhetett meg a sárkánykultusszal.

²⁰ V. Sarianidi 1985. 98. kép 1986. 324.

²¹ Aki Ito 1971. I-II. 107., 108. ábra

²² László Gyula 1975. 335-342.

²³ E. A. Chalikova-A. H. Chalikov 1981. 52-59.

²⁴ Felvinczi Takács Zoltán 1915. 65-79. Supka Géza 1915. 341-358.

A jelen dolgozatban egy, egész Euráziában elterjedt mitológiai motívum avar-sághoz történt eljutásának egyik feltételezett lehetőségét vetettük fel, jórészt történeti érvek alapján.

Feltevésünk megerősítéséhez az avar emlékanyag, az iráni és a kínai előképek ismeretén túl, a két birodalom szomszédságában élő nomád népek művészetéből szükséges további párhuzamokat találni.

IRODALOM

Aki Ito

1971 Zur Chronologie der frühsillazeitlichen Graber in Südkorea I-II. München

Benkő Mihály

1987-88 Halotti maszk és sírobulus Antik Tanulmányok 1987-88 2. szám 169-200.

Belenizki A.M.-Belous D.W.

1980 Mittelasien – Kunst der Sogden Leipzig

Chalikova E.A.-Chalikov A.H.

1981 Altungarn an der Kama und im Ural Régészeti Füzetek Ser. II. No. 21. Budapest

Csallány Dezső

1963 A kuturgur-bolgárok(hunok) régészeti hagyatékának meghatározása Arch. Ért. 1963 2. szám

Csallány Gábor

1933-34 Avarkori és IX-XIII. századi leletek a szentesi múzeumban Dolgozatok

Ecsedy Ildikó

1979 Nomádok és kereskedők Kína határán Budapest

Ecsedy Ildikó

1990 Hétköznapiak és ünnepek a régi Kínában Budapest

Endrei Walter

1967 Silk fabrics of grave 1 at Hana AAH 19 1967 423-428.

Erdélyi István

1958 A jánoshidai avarkori temető Régészeti Füzetek Ser. II. 1.

Felvinczi Takács Zoltán

1915 A belsőázsiai népek művészetének alapformáihoz Arch. Ért. 1915 1-2. 65-79.

Fettich Nándor

1923-26 Sárkányábrázolások a magyarországi népvándorláskori emlékanyagban Arch. Ért. 1923-26 157-172.

Firdauszi

1959 Királyok Könyve Budapest

Fjodorov-Davidov G.A.

1983 Az Aranyhorda földjén Budapest

Garam É. – Kovrig I. – Szabó J.Gy. – Török Gy.

1975 Avar finds in the Hungarian National Museum Cemeteries of the Avar Period (567-829) in Hungary Vol. 1.

Gróf Péter

1982 Az abonyi avarkori temető, szakdolgozat Budapest

Harmatta János

1987-88 Hephthalita feliratok avar lelettárgyakon Antik Tanulmányok 1987-88 2. szám

Horváth Tibor szerk.

1965 Kelet ázsiai selymek és lakkok a XI. századtól napjainkig Katalógus a Hopp Ferenc Keletázsiai Művészeti Múzeum XLIII. kiállításához Budapest

Kiss G.-Somogyi P.

1984 Tolna megyei avar temetőik Dissertationes Pannonicae Ser. III vol. 2. Budapest

Kovrig Ilona

1963 Das awarenzeitliche Gräberfeld von Alattyán Archaeologia Hungarica Series Nova XL Budapest

László Gyula

1975 Jegyzetek a prágai Szent István kardról Alba Regia 1975 335-342.

Marosi Arnold – Fettich Nándor

1936 Dunapenteleki avar sírleletek Archaeologia Hungarica XVIII. Budapest

Miklós Pál

1973 A sárkány szeme Budapest

Pope A.U.

1967 Survey of Persian Art from Prehistoric Times to Present Vol. I-XII. London and New York

Róheim Géza

1911 Sárkányok és sárkányölő hősök Ethn. XXII. 129-142., 193-209.

Sarianidi V.

1985 Bactrian Gold Leningrad

Schafer E.II.

1969 Das Alte China TIME-LIFE International (Nederland) N.V.

Stein Aurel

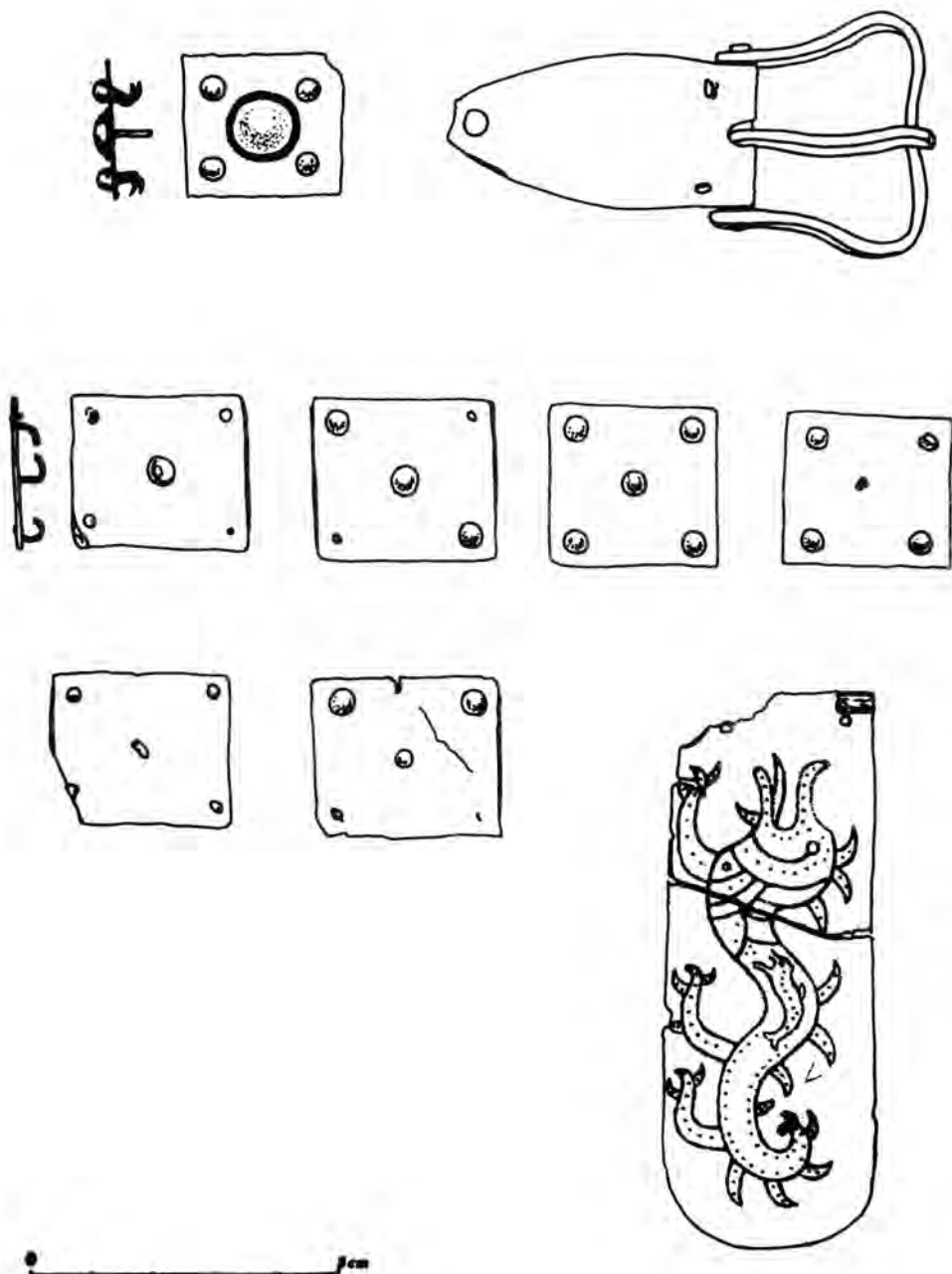
1928 Innermost Asia Oxford

Supka Géza

1915 „A belsőázsiai népek művészetének alapformáihoz” Arch. Ért. 1915 1-2. 341-358.

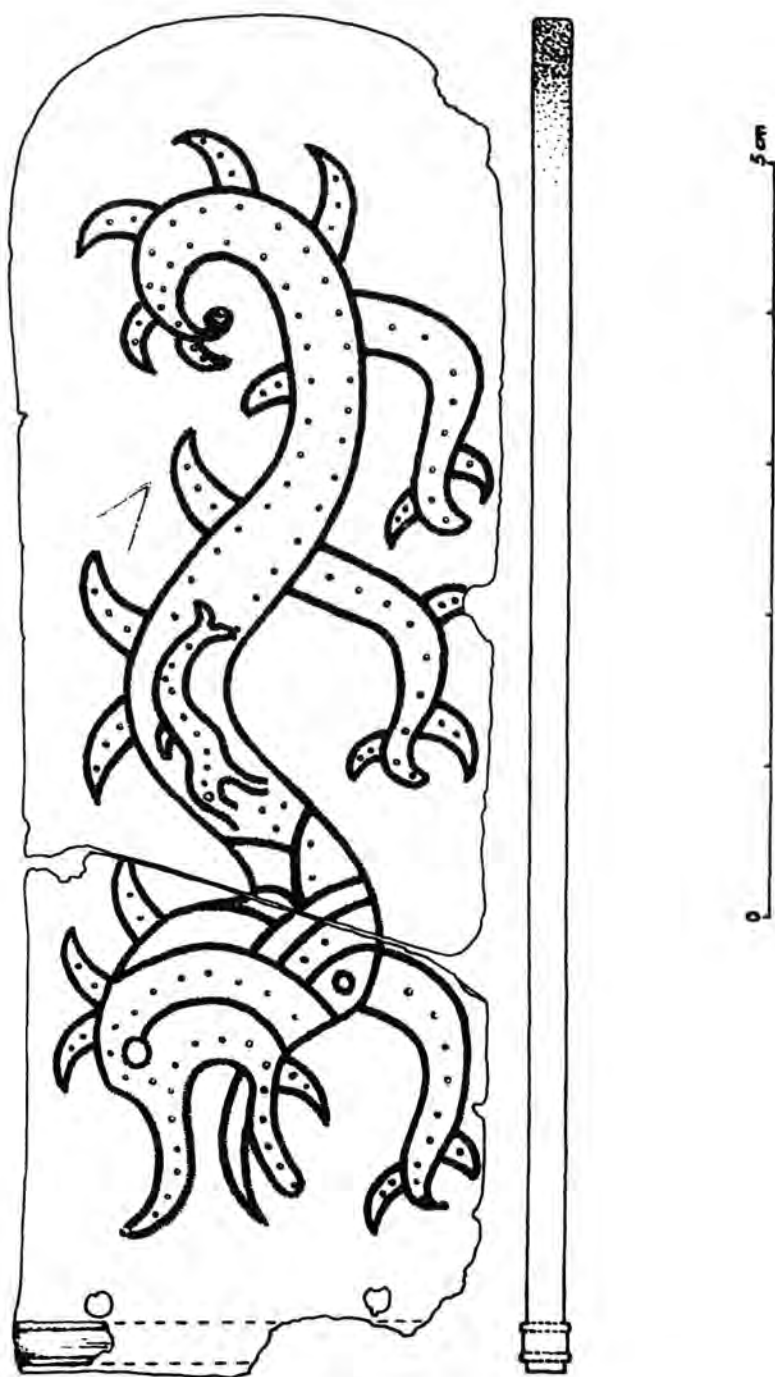
Vásáry István

1986 Az Aranyhorda Budapest

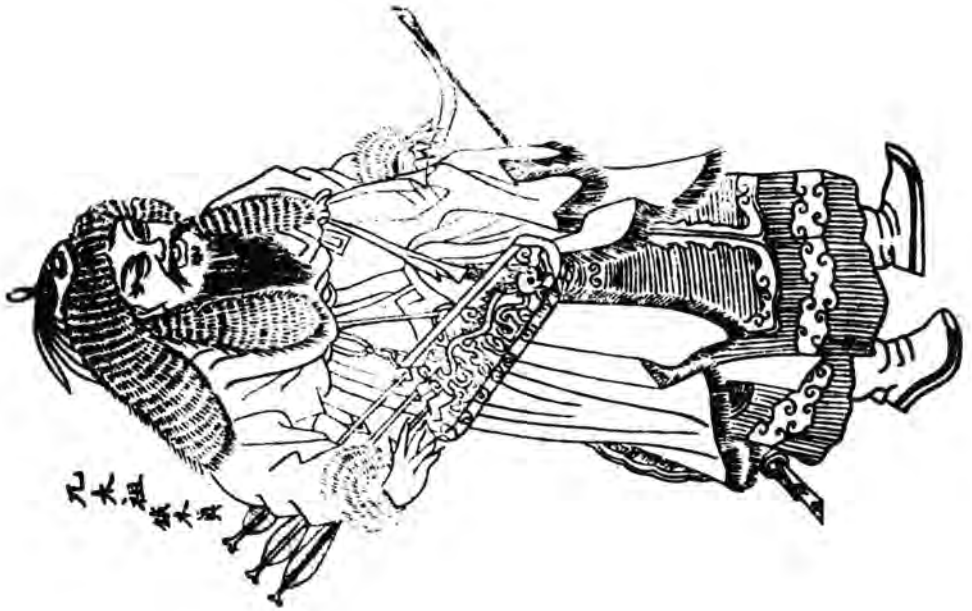

1. kép: A 292. sír leletei

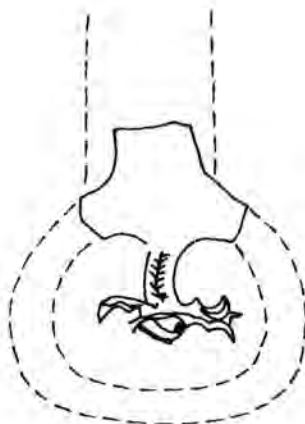
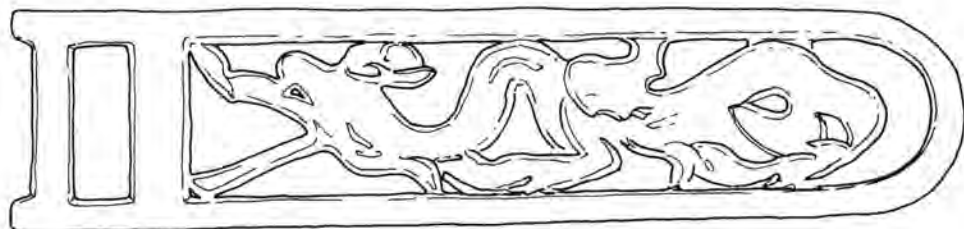

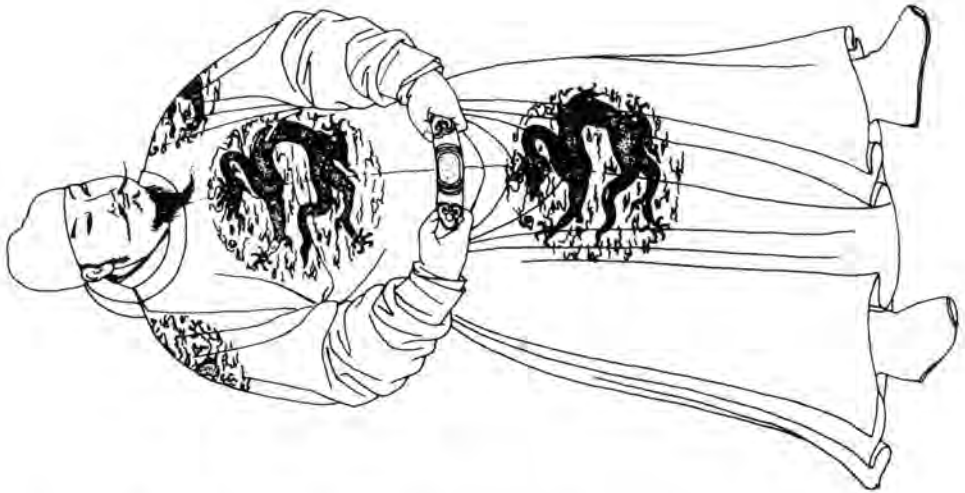
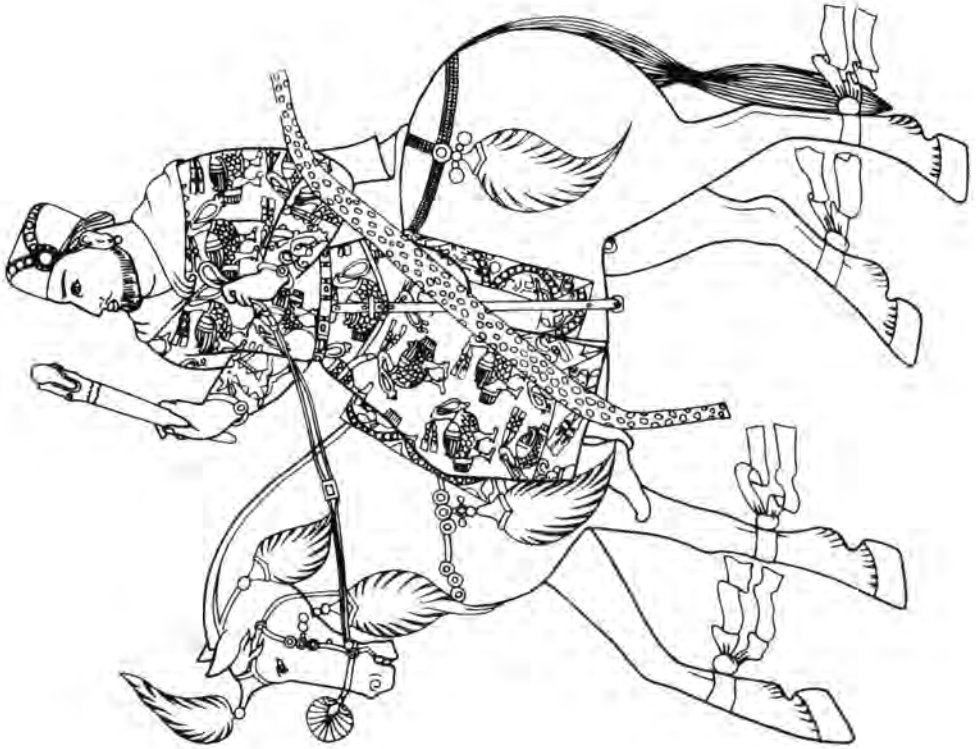
2. kép: A sír nagyszíjvégének előlapi ábrázolása

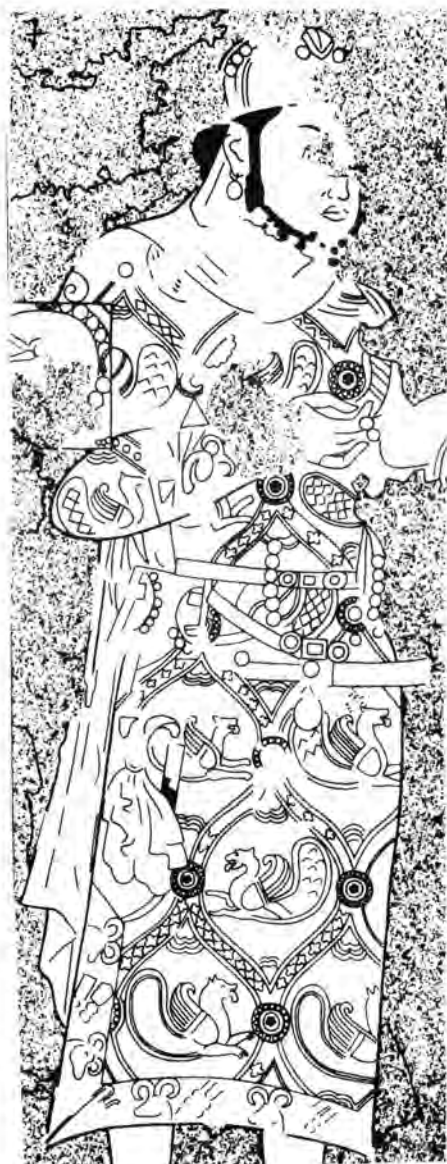
3. kép: 1. Dzsingisz kán (Vásáry I. nyomán), 2. Batu kán (Vásáry I. nyomán)

4. kép: 1. Sárkányábrázolás Han-kori domborművön (Ecsedy I. nyomán), 2. Tülja tepe-i sárkányábrázolásos szíjvég (Sarianidi nyomán), 3. Koreai 7. sz.-i sárkányábrázolásos kard (Aki Ito nyomán), 4. A Bolsije Tigani 24. sír (A. H. Chalikov nyomán), 5. Kelta vemhes állatalakos fibula (Márton L. nyomán)

5. kép: 1. Tai Tsung császár a Tang dinasztia alapítója sárkányos köpenyben (Hornják László rajza E. H. Schaffer nyomán), 2. Afrasziabi előkelőség (Belenizki nyomán)

6. kép: 7. sz.-i afrasziabi és mervi falfestmények (Belenizki nyomán)

7. kép: Pedziki istenábrázolás szemurvval (Belenizki nyomán)

ÜBER EINE AWARENZEITLICHE DRACHENDARSTELLUNG

Gróf Péter

Das Thema dieser Arbeit ist die Auswertung einer Riemenzunge mit Drachendarstellung aus dem Grab 292 des awarenzeitlichen Gräberfeldes von Abony. Das Gräberfeld wurde von Éber László und Marton Lajos teilweise freigelegt und in den Jahrgängen 1901, 1902, 1904 und 1906 der *Archaeologiai Értesítő* veröffentlicht.

Die versilberte große Riemenzunge und die Gürtelbeschläge aus dem Grab 292 lassen sich auf Grund ihrer Analogien in die Jahrzehnte nach 670 datieren. Auf der großen Riemenzunge befindet sich eine eingeritzte Drachendarstellung, welche in dem awarischen Fundgut, dem gegenwärtigen Forschungsstand, ohne Analogien steht. Innerhalb der schlangenartigen Körperlinien ist ein kleiner eingeritzter Drache (?) zu sehen.

Der Drache, welcher, wie der Greif, ein Mischwesen ist, verkörpert positive Eigenschaften in der östlichen Mythologie. In der chinesischen Glaubenswelt ist der Drache das Symbol der Gewässer und der Fruchtbarkeit und – sogar nicht nur in China – verkörpert er Macht und Würde. Eine ähnliche Rolle spielte der Senmurv in der Religion des Sassanidischen Reiches.

Anhand formeller Merkmale steht der Drache von Abony den chinesischen Drachendarstellungen näher. Seinem innerasiatischen Ursprung widerspricht jedoch der Umstand, daß das Fundmaterial der nach 670 im Karpatenbecken angekommen Völker mittelasiatischer Herkunft ist.

Die Frage könnte durch die Verfeinerung der awarenzeitlichen Chronologie und durch die von dem Gesichtspunkt der awarischen Tiersymbolik aus behutsam durchgeführten Untersuchungen der räumlich und zeitlich sehr verbreiteten Drachendarstellungen gelöst werden.

Об одном изображении дракона аварской эпохи
Гроф Петер

Темой доклада является анализ наконечника ремня с изображением дракона. Наконечник был найден в погребении 292 аварского могильника в Абоне и опубликован Ласло Эбером и Лайошем Мартоном в журнале *Archaeologiai Értesítő* за 1901, 1902, 1904 и 1906 годы.

Посеребренные, пластинчатые большой наконечник ремня и накладки на пояс погребения 292 на основании аналогий датируются десятилетиями, последовавшими после 670 г. На большом наконечнике видно изображение дракона, подобные изображения в аварском материале на сегодняшний момент неизвестны. Внутри змеевидного контура тела процарапан маленький дракон (?). Дракон, являющийся, как и грифон, смешанным существом, обладает положительными качествами в восточной мифологии. В китайской мифологии он символ вод, плодородия и пр., а также символ власти – и не только в Китае. В образе павлино-дракона он играл также важную роль в религиозной жизни иранской империи Сасанидов. На основе формальных признаков абоньский дракон больше всего похож на китайские изображения. Централноазиатскому происхождению противоречит факт того, что материал аварской волны, появившейся в Карпатском бассейне после 670 года, и частью которой явились погребенные позже в абоньском могильнике, принято считать среднеазиатского происхождения.

Разрешению вопроса может способствовать уточнение хронологии аварской эпохи, а также детальный и осторожный анализ изображений дракона, как мифического существа, распространенных и географически и хронологически.

